

kezeléshez tartozó teendőket is végez : ott az erdészeti kezelési költségek megállapításánál az illető személyzet járandóságai, de csak az erdőre aránylagosan eső részben veendők számításba. — Budapesten, 1877. június-hó 14-én.

Erdészeti jegyzetek Nizzából.

(1877. májusban.)

A hegyek virányos aljából utóvégre is kierünk, és itt vagyunk a kősvatagon. Vakító napfény, tikkasztó hőség, néma csend. Lábunk alatt forró fehér mészkő, gyér fűvel mintegy csak behintve, a messze távolban a havas még fehérebb mezeten csúcsai. Ezer szerencse, hogy vissza lehet pillantani az imént elhagyott lakható földre, melynek zöld növényzete életet lehel. Az ember elhagyatva érzi magát és magába térve, kérdi : vajjon mindég ily pusztaság volt itt, vagy pedig árnyas erdő borította egykor e kietlen tájt? A mészkő felülete nem szögletes vagy éles szélű, hanem elkopott, gömbölyded dudorokat képez; néhol inkább széles, mint mély hasadást mutat és sűrűn belyukasztott, sőt annyira likacsos, hogy emlékeztet a szivacsra, csak hogy likacsai sokkal nagyobbak és félig, néha egészen telvék sárgásbarna földdel, melyben gyér, de igen aromatikusan teremnek. Találni itt rozsmaringot, levendulát, borókát, myrtát, csengetyűkét, fütejet, hangát sat. E fűvek fejlett volta és zamatos illata után ítélve, nagy termőereje van e parányi földnek, ámbár az itteni klíma is elősegíti a tenyészetet. Ezt mutatja az itteni boróka is, melynek bogyói kökényszem nagyságúak, holott nálunk, a felső vidéken, alig nagyobbak a borszemnél. Tovább haladva, szemem a távolban egy síkabb folton akadt meg, némileg sötétebb színezetéről ítélve, alkalmasint jobb talajjal bir és sűrűbb

növényzettel is. Jobban nézve, apró fehér pontokat is észleltem rajta, melyek szétszórva voltak és szélükön mintha egy valamivel magasabb, de sötétebb pont is lenne. Bizonyosan juhnyáj juhászszal, hisz itt a fü közt is látni sok juhgolyót. Sokáig fürkésztem jobbra-balra, a meddig csak tekintetem ért, de ez egyetlen egy kis nyájon kívül egyéb élő lényt nem sikerült felfedeznem. Tehát annyiból áll a haszon, a mit az ember ez idő szerint talál e beláthatlan terjedelmű földterületen.

Megint tovább barangolva, találtam itt-ott egyes szerény tölgybokrokat is, melyek néma fájdalommal mutatják kecskeharapástól nehezen hegedő sebeiket. Azért azonban hajtanak még egy-egy uj rügyet, és elhagyatottságukban vézna tagjaikkal küzdenek élet és halál közt, mintegy tanusítani akarva, hogy hajdanában, a mikor még itt ember és kecske nem gazdálkodott, lombkoszoruzott őseik uralkodtak itten zárt, hatalmas erdőkben. És valóban, ha a Mont chauve hegytől, a melyen állok, szemközt a Paillon folyó tulsó partjából körülbelől 1500 méterrel kiemelkedő hegyet nézem, a melynek széles ormán Château neuf, várromjai porladoznak, önként merül fel a kérdés: miért építették hajdan e terjedelmes várat a meddő s rideg kopárság közepén álló hegy tetejére, ott fönt a magasban, távol a lakható vidéktől, a hová a nap hevében már csak följutni is kinos volt? Akkor e különben szép alaku hegy oldalait is bizonyosan tölgyerdő borította, melyből a hegy, a várral mintegy megkoronázva, emelé ki büszke fejét. A vidéknek e hajdani diszére ma már csak egy-egy vézna tölgybokor és e várromok emlékeztetnek; mert ez most 8—10 kilométer széles, beláthatlan hosszú kopár, hegyes-völgyes kötengert képez, mely úgy, mint a többi francia kopárok, az erdőpusztulás olyan szomorú példájának tekinthető, a minőre az erdő érdekét szívükön hordók gyakran

hivatkoznak. És vajjon van-e mód és kilátás arra, hogy e bajon valaha segítve legyen?

Mint a mészkő felületének likacsossága után itélni lehet, az elmálást és talajképzést közvetítő erők sikeresen működnek, csak hogy az eredményt, azaz : a termőföldet, ha a mészkő likacsában elegendő támpontot nem talál, az esővíz leviszi a hegység alsó részére, a hol részben az emberek által készített nagy lépcsőfokokra ülepedik, trágyázva a mivélés alatt lévő földpásztákat, nagyobb része azonban lesodortatik a folyókba, s ezek részint lerakják, részint pedig tovaseprik a tengerbe.

Nem kellene tehát itt egyéb, mint beerdősíteni a kősvatagot, és a folyók által rakott rengeteg zátonyokon diszes kertek keletkeznének. Pedig milyen keresett itt a föld? A mivelt földöv és a kopár közti határon eléggé látni, hogy mily méhszorgalommal ortják a követ, hogy talpalatnyi termőföldet nyerjenek. A város külső részein egy négyszegméter földnek 20 frank az ára.

Hogy pedig a beerdősítés lehetséges, ezt már több példa is bizonyítja. A mivelt földek felső szélén találni itt-ott 5—10 hektár nagyságu fenyőritkásokat. Ezek ugy keletkeztek, hogy a földmivelő megunva a sikertelen földkaparást, a legsekélyebb földrészeket fenyőmaggal veti be. Ily módon keletkezett ritkások néhol már vaskos fákat is birnak fölmutatni, csakhogy az itteni faszükség mellett gyakran megfosztják őket galyaiktól. Mindennek daczára is azonban elősegítik a talajképződést, és mennyivel inkább haladna ez, ha legeltetés nem gátolná. Ily módon lassanként a havasok felé haladva, az egész kopárságot be lehetne erdősíteni. Az eddigi kis ritkások egyeseknek szorgalmából keletkeztek, hogy azonban a beerdősítés a kopár terület arányában eszközöltessék, erre egyeseknek ereje nem elég, hanem társulás útján ébresztendő közakarát kell.

Hogy a beerdősítés kérdésével most alig törődnek, azon nem lehet csodálkozni. Fűteni ez égaljban csak januárban és februárban kell, néha borus napokban; főzésre kitünő tüzelési módjuk mellett csak igen kevés szenet szükségesnek, melyet hajón Piemontból hoznak; az építkezésre szükségelt fát szintén Piemontból hozzák és azzal is nagyon gazdálkodnak; a sövények élő rózsabokorból, borsfából, leanderből, crathegusból s több effélékből neveltetnek, és ha az a cél, hogy mozgósíthatók legyenek, akkor drótból fonják. A kerítések arasznyi vagy tenyérsnyi vastag, 2—3 méter magas falak képezik, melyeknek felső élén a habarczba (Malterbe) dugdosott éles üvegcserepek akadályozzák az átkelést.

A fűtésre szükséges fát az elhaló olajfa és egyéb gyümölcsfák szolgáltatják, de hogy nem épen elegendő mennyiségben, azt mutatja a tűzifa magas ára. Minőség szerint 3.50—4 frankot fizetnek 100 kilogramm tűzifáért, a mi ürméterenként a mi papirpénzünk szerint 15 frt, 100 kilogramm szénnek az ára 11 frank, vagyis 5 frt 50 kr. Az épületi fa ára minőség szerint 50 egész 100 frank között változik, az 50 cm. vastag szálfa és rönkö 100 frank köbméterenként. A mi papirpénzünk szerint az épületi fa ára 25—50 frt köbméterenként. Magas árak s még sem igen ösztönzik fakereskedőinket, hogy portékájukat ide hoznák el Franciaországba. A közlekedés drágasága mellett még egy körülmény nehezíti a mi ittlétünket és esetleg kereskedésünket is. Ez a nagy ágió minálunk. Itt ilyen alig ismernek, mert a francia bankjegyet arany gyanánt fogadják el és váltják be teljes értékben. Ha a mi százas bankónkért 200 frankot kap itt az ember, szerencsének mondja, holott aranyban a mi 100 forintunk 250 frankot ér. Mikor lesz már egyszer rendezett valutánk?

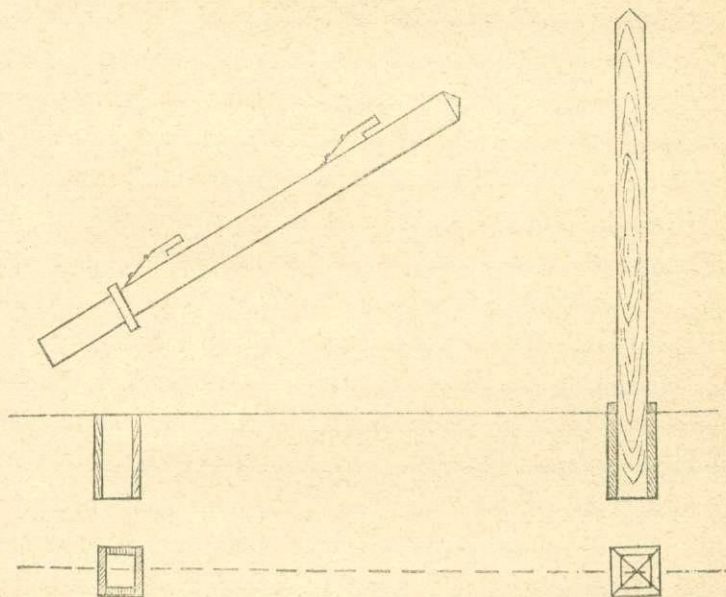
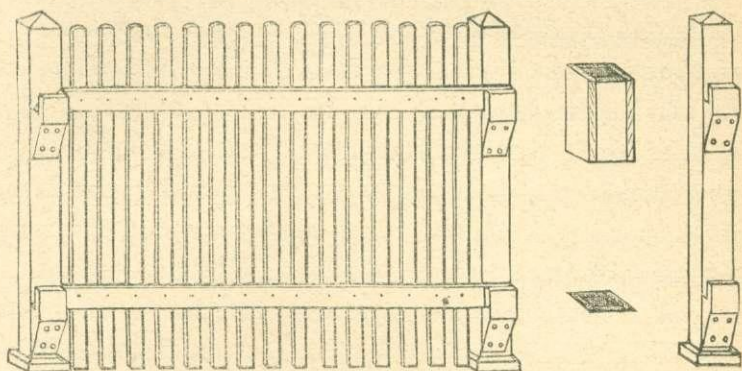
Fában itt nagyon keresett a kőrísa *fournir*. Minden

vasuti személykocsi belsejét, az ülés által takart részén kívül, nem úgy mint nálunk tapeta, hanem fényezett kőrisfa fournir fedí. Ebből bizonyosan sok Magyarországból került ide. Itt eszembe jött az 1873. évi bécsi vilákiállításkor a világkereskedelem külön pavillonjában, számtalan világkereskedelmi cikk közt első sorban diszlett magyar kőrisfa fournir. Ez, ha habos, fényezve hasonlít a fehér habos selyem atlaszhoz. Ilyen fát sokat megégetünk otthon, pedig fournirra metszve, drága pénzt adnak érte Triesztben vagy más világkereskedelmi piacon. A tengerpartokon hasonlólag keresett és jól fizetett árucikk a bükkfa evező; 3—4 méter hosszúnak az ára 1 frt egész 2 frt 50 kr darabonként. A tengeri révpartokon sűrűn található hajógyárakban tömérdek hajófa fogy el. A terjedelmes francia bortermeléshez sok hordódonga kell.

Nizzát illetőleg a faiparnak még egy különös ágát kell kiemelni. Ez a fa mozaik munka, mely számos műhelyben sok munkáskéznek ad keresetet. Itt készülnek fából mindennemű piperecikkek, melyek a világ nagyjainak pipereasztalait díszítik. Tálczák, szekrények, óratartók, tárczák sat. a legjobb ízlés szerint készülnek és adatnak el nagy mennyiségben. Ezen tárgyak külső lapjain miliméter vastag falemezekből összerakott, élénk színezetű képek díszlenek, melyek bizonyos távolságról nézve akár a festézzel is vetekedhetnek. E műhelyekből sok remek faragvány is kerül ki fából.

Sok faboltot és faraktárt látni itt, és úgy látszik, mind-egyiknek jól megy a dolga, mert mind „Grand entrepôt de bois et charbons“. Ha a közönség keveset is, de mindig fogyaszt; az örökös építkezés pedig sok épületi- és butorfát igényel. Jelenleg is épül itt két templom, vagy 60 ház és sok egyéb épület 2—5 emeletnyi magassággal. Azon raktárakban, a hol szálfá és rönkö is van, abból folyvást deszkát és pallót fűrészelnék kézzel. De kár, hogy nem ren-

delkezem tőkével műfűrészre. A szálfarakodók körül igen czélszerű kerítést alkalmaznak, melyet hamar lehet szétszedni s megint a helyére tenni. Mint a mellékelt rajz mutatja, az

oszlopok a föld színe alatt beásott deszkákban állanak, és ha ezekből kivétnak, nem marad semmi akadály a fának be vagy kihengerítése ellen. Ha pedig a hengerítés be van fejezve,

akkor az oszlopok helyükre állítatnak, a léczkerítés darabjai pedig az oszlopokon látható horgokba akasztatnak. A zárleczek végei harántékosak és egymásra nehezedvén, a kerítést kívülről csak nehezen lehet bontani.

Hogy a faszükség mire tanítja az embert, azt lehet itt bőven észlelni. A fűtés többnyire kandallóban történik, csak az utolsó időben kezdenek kis kályhákban kokszszal fűteni. A kandalló tüzeit egy gyufával meggyújtott fenyőtobozzal igen ügyesen tudják gerjeszteni, s ha az egy pár darabka fa meggyult, a parázst kokszszal vagy apró faszénnel szaporítják. A főzésnél korántsem fával tüzelnek, mint minálunk, hanem a konyha felső lapjába bemélyesztett vasládácskában szénnel. A szén meggyulladása alatt fejlődő gőzt és füstöt lefordított tölcésér alaku, 7 cm. átmérőjű csővel a kéménybe vezetik, és ha a gőz és füst mind elillant, akkor a csövet elveszik és közvetlen az izzó parázs fölibe teszik az edényt, legyen az bár fazék, bogrács vagy tepsi. A tiszta széntűz egészségi szempontból minden esetre jobb főzésre, mint a lángoló fa, a melynek égése alatt folyton támadó gőz és füst semmi esetre sem javíthatják az ételek ízét. Szintugy a kandalló is a szoba levegőjének előnyös változtatását mozditja elő. Az épületi fával mindenütt fukarkodnak. Az állványok alá az épületek körül felállított szálfákat, csonkaságuk miatt, leleményes kötésekkel toldozgatják. Gerendázatra $\frac{10}{13}$ cm. vastag selejtes fenyőfát vesznek; ha pedig nagy messzire egymástól mestergerendákat tesznek, közbök keresztbe 6—7 cm. vastag pallókat váltanak be élre, illetőleg a keskeny szélre állítva. E gerendahálót pedig deszka helyett lézczzel fedik be, a mire azután reá jön a padolat. És ime még sem hallani itt, mellesleg legyen mondva, padolat vagy mennyezet beszakadásáról, mint ez minálunk, a fában oly gazdag Magyarország szívében, Budapesten kereskedői gondatlanságból megtörténik. Ennek azonban

korántsem oka, mint némelyek spekulációból elszeretnék hitetni, a magyar fa, mely magában véve csak ép oly jó, mint a magyar buza, vagy a magyar arany, hanem annak okozói azon hirtelen gazdagodó vállalkozó urak, kik hamarjában építenek rothadt fából is, a jóhiszemű építő urnak és a külső látszat után ítélő közönségnek pedig az épület külsejére bigyesztett terra-cotta cziczomával hintenek port a szemébe. A padolat csak elegans táncztermekben készül itt parquettekből; a lakszobákban legtöbbszörre igen finom határozott tégelával burkolják be, s erre reá vonnak télen pompás szőnyeget. Ily módon játszáik itt ki a fakereskedő magas igényeit.

A Mont boron hegyet a városból is látni ugyan, de annyi szépet hallottam róla, hogy nem mulaszthattam el közéről is megnézni. Az ut oda is csinos villák mellett vezet el, festői sziklás meredek tengerparton kanyarodva fölfelé, mintegy 200 méter magasságig. Minél jobban emelkedik az ember, annál fokozottabb mérvben szélesedik a tenger színe. A part körül szivárványos hab játszik, melytől néhol nagy fehér foltok gyűrűznek; a tengeri árok sötét erekként kigyóznak, mintegy hegyes-völgyes ideális mezőkre osztva, a tenger nagy viztekének tetsző felületét, mely erős kék színben fénylik, de nem vakít. A távolban itt-ott hajóvitorlák és tarka lobogók billegnek. A szem alig bír megválni e nagyszerűen bűvös játéktól, hogy egy-egy tekintetet vessen a látkörbe eső fényes villák közt pompázó növényzetre, a város és tájék mindinkább kibontakozó festői képére s az ó várhegy karcsu lenge cyprusok és czedrusok elragadó, tündéri csoportjaira.

A Villa franche-ra vezető utról balra kitér egy még inkább hegynek menő ut, és e mellett egy oszlopos táblán az van írva: „Route forestiere“. Tehát ezen ut vezet a rég látni óhajtott fiatal erdőbe. Egy kanyarulat még olajfa-

kerteken vezet át nagy, körülfalazott vízmedence mellett, melyből a hegylejtőn fekvő villák átszűrt vizöket nyerik, és ezzel ott vagyunk a nyílt hegyoldalon, a fent jelzett mészkő-sivatagnak egyik keskeny, háttas nyulványán, mely azonban már pinia és maritimes fenyővel meg van szelidítve.

Itt fiatal üde erdő díszlik és terjeszti balzsamos illatát. Még csak 12 éves és már is virágjában van. Hozzá érve, sárga porfellegek emelkednek citrom színű barkáiból, melyek ötvenen-hatvanan veszik körül buja, arasznyi hosszú idei hajtásait. Egy-egy fácskán, mely alig 1—2 méter magas, 40—50 toboz van, és meghazudtolják a penészes szabályt, hogy a fenyő csak 60 év körül lesz magtermőképes. A mily kifejlettek ezen tobozok, lehetetlen azt hinni, hogy magjuk csiraképes ne volna. Ily korai magtermést különben észlelhetni a mi fenyveseinkben is, a hol ily fiatal fák alatt bő és életképes utóserdény is mutatkozik. Erről meggyőződhetni akár mely máramarosi fiatalosban, még ha öreg magfának nyoma sincsen.

Jó, de kevésbé járt kocsit metszi át az egész montboroni fiatal erdőt, ebből pedig ügyes kézzel készített oldalutak ágaznak szét. Ily mellékut kezdetén egy kis táblácska oszlopon azt mondja: „Passage interdit.“ Arra tehát nem megyünk. E táblácska itt a kis erdő közepén mennyi varázshatalommal bír? Az általa védett mellékuton nyomnak még csak jele sincsen, pedig az egész hegyen se látni puskás őrt vagy kerülőt. Itt, ugylátszik, egy ily táblácska is megfelel a kerülő hivatásának, mert nem látni kóbor ebet, sem tévelyegve legelő állatot vagy más hivatlan látogatót, jó magamon kívül. Egy itt igen kedvelt öszvéres taligával találkoztam és láttam két munkást, kik utigazítással foglalkoztak.

Nem is erdőnek néz ki ezen körülbelül 500 hektárnyi fiatalal fenyves, hanem inkább parknak. Mesterséges, kényelmes utak hálózák be, egy-két villa is emelkedik belsejében,

a hegy hátának közepén meg erőd van. Kiálló pontokon, szép kilátással, lóczák vannak elhelyezve. Egy kies gödörben pedig vízmedenceze van, külön körülültetve eucalyptusokkal és egyéb dísznövényekkel.

A fiatal fenyvesnek magának, mint látszik, nem erdész viseli gondját, hanem kertész, a ki nem erdőt, hanem angol parkba illő, sűrű harasztot nevel belőle. A mint kikelt egyegy magfoltból 8—12 fácska is, most is épen úgy együtt szorongnak és küzdenek a tér után. Véznek s ágaik elcsérségedve széthajlanak, a merre egy kis nyilást találnak. Mily lendületet venne ezen fiatalos, ha áterdölnék, de az erre jogositottak talán nem mernek hozzányulni.

Ettől eltekintve, e kis erdőcske pompás. A ki az itteni mézskősvatag természetét nem ismeri, azt hinné, hogy ezen erdőcskét csuda módon varázsolták ide, pedig csak egyszerű vetésből támadt. Azt hallottam, hogy létesítése az egyetlen egy tett, a miért a volt francia császársági kormány ez irányban dicséretet érdemel. Most a köztársasági regime alatt az erdősités nem igen látszik terjedni.

Midőn észleleteimet befejezném, legyen szabad még megemlékezni, hogy mikép rajzolja egy hivatott toll Nizza természeti szépségeit. Dr. C. L. Sigmund bécsi egyetemi tanár, a déli gyógyhelyekről irt munkájában azt mondja: „Akár mely oldalról is érjen az ember Nizzába, a tájék és város mindig festői, elragadó kép; nehéz meghatározni, hogy mely oldalról nézve szebb. Ha az utas Franciaország felől jöve, a Var folyót átlépi, megpillantja a havasok, hegyek és dombok által képzett védfalat, a mint a tájékot fehér, szürke és zöld fokozatokban veszi körül; ezen alakokban bővelkedő öv és a város élénk színű épületei sajátyszerűn átlátszó légbe mártva, a fényes tenger színén tükröződnek vissza mint varázskép. A Turinból vezető uton vonulva be, e benyomást még emeli a lát-

határig szétömlő tenger, mely a várost és várhegyet hirtelen nyíló völgyben veszi körül. Jön pedig Genuától felfelé a Rivierán, akkor a tenger tiszta tükre mellett a provence meredek hegyei, a hótól fénylő havasok és alattuk az üde zöld dombok, meg kies völgyecskék, melyek Nizza campagnáját fogják körül, egy alakokban és színekben egyaránt változatos tájéket képeznek. Meg a tengerről tekintve, ezen alakok és színek változnak távolság, irány, időtáj és időjárás szerint; azonban mindég a természeti és emberi művekkel valóban nagyszerűen és gazdagon ékeskedő képeket tüntetnek elő. Az idegen szeme ezen képeken sokáig és mindég új élvezettel gyönyörködik és különösen a gyógyulást kereső vendég számára, akár honnét való, mindennapi élvezet forrását képezik, melyek czélszerűen beosztva és kényelmesen élvezve, a szellemre s testre egyaránt jótékonyan hatnak.“ Kívánom, hogy tisztelt szaktársaim közül mindegyiknek nyiljék alkalom részesülni e földi éden gyönyöreiben és kedvezőbb indok vezérelje ide, mint a mi engem hozott Nizzára.*)

Forberger János.

Hernyók és azok irtása a gödöllői korona uradalomhoz tartozó lomberdőségekben.

A gödöllői korona uradalomhoz tartozó tölgyes erdőkben oly nagy mennyiségben s oly rögtön lépett fel ez évben a lombpusztító hernyóknak egész serege, hogy az egykori hiedelem, a hernyók önképződése felől, majdnem valószínűnek tünt volna fel, ha azok keletkezésének s fejlődésének menete a lepkék által lerakott tojásokból való kikélestől kezdve végig, ismeretes nem lenne.

*) Részünkről pedig szívből óhajtunk tisztelt szaktársunknak teljes üdülést, hogy szép és avatott tollával lapunk t. közönsége többször is találkozhassék!